Isaac Asimov

INTRODUCERE

Din volumul EU, ROBOTUL (I, Robot)

1. Robotul n-are voie să pricinuiască vreun rău omului sau să îngăduie, prin neintervenţie, să i se întâmple ceva unei fiinţe umane.

2. Robotul trebuie să asculte poruncile omului, dar numai atunci când ele nu contrazic legea 1.

3. Robotul trebuie să-şi apere existenţa, dar numai atunci când grija de sine nu contrazice legea 1 sau legea 2.

Manualul de robotică.

Ediţia 56 – anul 2058

INTRODUCERE.

M-am mai uitat o dată peste însemnări fără să fiu deloc mulţumit. Petrecusem trei zile întregi la „Roboţii americani”, cât despre rezultat, tot aşa de bine aş fi putut sta acasă, consultând Enciclopedia „Telluria”.

Susan Calvin s-a născut în 1982, ceea ce înseamnă că acum are 75 de ani. Dar asta ştie toată lumea. Societatea „Roboţii americani” are cam tot 75 de ani pentru că Lawrence Robertson căpătase aprobarea să înfiinţeze ceea ce avea să devină cu vremea cea mai ciudată industrie din istoria omenirii în chiar anul naşterii d-nei dr. Calvin. Dar şi asta o ştie toată lumea.

La douăzeci de ani, Susan Calvin a luat parte la seminarul de psiho-matematică la care dr. Alfred Lanning de la „Roboţii americani” a prezentat primul robot mobil prevăzut cu voce. Era un robot neperfecţionat, mare şi mut, care mirosea a ulei şi care era destinat lucrărilor de exploatare a minelor de pe Mercur. Dar ştia să vorbească şi să desluşească ceea ce i se spunea.

La acel seminar, Susan nu luase cuvântul şi nici nu participase la discuţiile ce urmară după aceea o bună bucată de vreme. Era o fată tânără, cu o înfăţişare simplă, cam incoloră, rece şi rezervată, care se apăra de ostilitatea lumii

înconjurătoare printr-o imobilitate a feţei, împietrită ca o mască, şi printr-o hipertrofiere a intelectului. Dar, în timp ce asculta şi observa, fu cuprinsă de un mare entuziasm.

Îşi termină studiile la Universitatea Columbia, în anul 2003, apoi începu să-şi pregătească doctoratul în cibernetică.

Tot ceea ce se făcuse pe la mijlocul secolului al douăzecilea în domeniul maşinilor de calcul fusese dat uitării de când Robertson venise cu descoperirea căilor cerebrale pozitronice. În locul kilometrilor de relee şi al celulelor fotoelectrice de odinioară, se folosea acum o sferă spongioasă de platiniridium de mărimea creierului omenesc.

Susan Calvin învăţase să calculeze parametrii necesari pentru stabilirea variabilelor posibile din interiorul unui creier pozitronic; ştia – pe hârtie – să construiască creiere al căror răspuns la anumiţi stimuli putea fi prevăzut cu precizie.

În 2008 îşi luă doctoratul şi se angajă ca specialist în psihologia roboţilor la „Roboţii americani”, devenind primul mare practician al noii ştiinţe. Preşedinte al societăţii era tot Lawrence Robertson, iar Alfred Lanning conducea sectorul experimental.

Timp de cincizeci de ani, Susan Calvin observase îndeaproape progresele realizate în acest domeniu, progrese la care contribuise în mare parte.

Acum, în sfârşit, hotărâse să se retragă. Nu putea fi vorba de o retragere totală, căci nu i-ar fi îngăduit firea să rămână departe de activitatea ştiinţifică; dar pe uşa laboratorului ei apăruse un alt nume.

Acestea erau faptele pe care le aflasem. Mai aveam o listă lungă cu titlurile lucrărilor semnate de ea şi cu toate inovaţiile şi descoperirile pe care le făcuse; cunoşteam, de asemenea, an cu an şi treaptă cu treaptă, evoluţia carierei ei. Pe scurt, îi cunoşteam în amănunt viaţa profesională.

Cu toate astea nu eram mulţumit.

Trebuia să scriu o serie de articole la „Presa Interplanetară” şi ceea ce ştiam nu era suficient. Mai voiam ceva. I-am cerut o nouă întrevedere şi i-am spus:

— Dr. Calvin, în mintea oamenilor, dumneavoastră şi „Roboţii americani” sunteţi două noţiuni care coincid. Retragerea dumneavoastră marchează încheierea unei etape şi…

— Dumneata ai vrea să discutăm din punct de vedere uman? Mă întrebă, fără să zâmbească.

Cred, de altfel, că nu zâmbeşte niciodată. Avea privirea îngheţată, chiar când nu era supărată. Simţeam cum mă străpung ochii ei şi-mi dădeam seama că putea citi în mine ca într-o carte, că oricine în faţa ei devenea transparent.

— Întocmai – am răspuns.

— Un punct de vedere uman în legătură cu roboţii? E o contradicţie.

— Nu, doamnă doctor. E vorba de punctul dumneavoastră de vedere.

— Şi eu am fost de atâtea ori acuzată că aş fi un robot!… Nu ţi-a spus nimeni până acum că n-aş fi om?

Îmi spusese multă lume, dar n-avea nici un rost să-i mărturisesc.

Se ridică în picioare. Nu era prea înaltă şi părea fragilă. Am însoţit-o până la fereastră şi am privit amândoi afară.

Birourile şi atelierele „Roboţilor americani" alcătuiau un mic orăşel. De la fereastră, întreaga suprafaţă pe care clădirile fuseseră înălţate după un plan riguros, apărea ca o fotografie luată din avion.

— La început, când am venit aici – spuse Susan Calvin – lucram într-o odăiţă a unei clădiri care se afla acolo unde acum e cuptorul. Îmi arătă locul cu degetul. A fost dărâmat înainte de a te fi născut dumneata. Eram patru în încăperea aceea, fiecare era stăpân pe câte o jumătate de masă. Fabrica se compunea dintr-o singură clădire şi scotea doar trei roboţi pe săptămână. Şi acum, priveşte!

— Au trecut cincizeci de ani!

— Cincizeci de ani nu-s chiar atât de mulţi, când priveşti în urmă; te şi miri cum au trecut atât de repede.

Se întoarse la birou şi se aşeză. Părea tristă, deşi faţa nu-şi schimbase expresia.

— Ce vârstă ai? Vru să ştie.

— Treizeci şi doi – i-am răspuns.

— Atunci nici măcar nu ştii cum arăta lumea când nu existau roboţi. A fost o vreme când omul trebuia să înfrunte singur universul, fără să aibă nici un prieten, nici un aliat. Acum are alături nişte făpturi în stare să-l ajute; nişte făpturi mai puternice decât el, mai credincioase, mai folositoare şi care i se

dăruiesc cu totul. Omul nu mai este singur. Te-ai gândit vreodată la asta?

— Nu, niciodată. Pot să vă citez?

— Poţi, poţi. Vezi, pentru dumneata un robot e un robot. Sârmărie şi metal, electricitate şi pozitroni, minte şi fier. Făcut de mâna omului şi, la nevoie, distrus tot de mâna omului! Dar dumneata n-ai lucrat cu ei, nu-i cunoşti. Sunt mai de nădejde decât noi, oamenii.

Voiam s-o fac să vorbească:

— Ne-ar face plăcere să ne povestiţi mai pe larg, să ne expuneţi punctul dumneavoastră de vedere asupra roboţilor. Ştiţi, „Presa Interplanetară” e răspândită în întreg sistemul solar. Avem aproximativ 3 miliarde de cititori şi cred că pe toţi îi interesează ceea ce aţi putea să ne spuneţi dumneavoastră în legătură cu roboţii.

Nu mai era nevoie s-o îndemn. De altfel, părea că nici nu m-a auzit. Vorbea ca pentru sine:

— Toată lumea ar fi trebuit să-şi dea seama de asta de la început. Încă înainte de a veni eu se cumpărau roboţi, dar numai pentru treburi pământene. Bineînţeles că pe vremea aceea nici nu vorbeau. Apoi s-au perfecţionat, au început să semene din ce în ce mai bine cu oamenii, s-au umanizat şi atunci s-a dezlănţuit opoziţia. Sindicatele s-au opus ca roboţii să fie folosiţi acolo unde munceau oamenii, temându-se ca aceştia să nu devină o concurenţă a forţei de muncă umană; diverse secte religioase erau împotriva roboţilor din superstiţie sau alte motive mistice. Ce prostie şi câtă vreme pierdută în zadar! Şi totuşi, aşa s-au petrecut lucrurile.

Pe banda magnetofonului meu de buzunar se înregistra fiecare cuvânt. Cu puţină îndemânare şi pricepere poţi ajunge să înregistrezi fără a scoate aparatul din buzunar.

— De pildă, Robbie – continuă Susan Calvin. Eu n-am apucat să-l văd. În anul când am intrat la „Roboţii americani” era stricat şi demodat. Dar am întâlnit fetiţa la muzeu…

Se opri, iar eu n-am rostit nici un cuvânt. Privirea i se înceţoşă, iar gândul porni să călătorească cu ani în urmă. Avea de parcurs o distanţă mare în timp.

— Am aflat povestea asta mai târziu. Ori de câte ori eram acuzaţi de blasfemie şi de a fi „creatori de draci” mă gândeam la ea. Robbie era un robot destul de primitiv, care nu vorbea.

Fusese construit şi vândut în 1966, deci înainte de epoca de fabricare a roboţilor cu indice de specializare foarte ridicat; îl cumpăraseră ca îngrijitoare de copii.

— Ca ce?

— Ca îngrijitoare de copii.

SFÂRŞIT